

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

59 1

WOJCIECH ALOJZY ŚWIĘTOSŁAWSKI

(1881—1968)

Wojciech Alojzy Świętosławski urodził się 21 VI 1881 r. w Kiryjówce na Wołyniu, w zubożałej rodzinie ziemiańskiej. W 1899 r. ukończył V Gimnazjum w Kijowie, w 1906 r. studia chemiczne na tamtejszej politechnice, po czym musiał odbyć roczną służbę wojskową w armii rosyjskiej. Jesienią 1907 r. przyjechał do Warszawy z zamiarem podjęcia pracy nauczyciela w szkole średniej, ale wkrótce wrócił do Kijowa, gdzie od stycznia 1908 r. został asystentem na Wydziale Chemicznym politechniki. Po kilku miesiącach w Katedrze Chemii Nieorganicznej tego wydziału znalazł możliwość prowadzenia badań termochemicznych, którymi był szczególnie zainteresowany. Ich wyniki przyniosły mu w 1910 r. nagrodę im. D. I. Mendelejewa, przyznaną przez Rosyjskie Towarzystwo Fizyko-Chemiczne.

W 1911 r. przeniósł się do Moskwy, gdzie został asystentem w Laboratorium Termicznym im. W. Ługinina na miejscowym uniwersytecie. Ponieważ zgodę na zdawanie egzaminów na stopnie akademickie uzyskał na Uniwersytecie Kijowskim — jeszcze jako inżynier w 1912 r. otrzymał tam veniam legendi, co umożliwiło mu objęcie w 1913 r. docentury na Uniwersytecie Moskiewskim — tam też w 1917 r. przedłożył pracę magisterską pt. „Diazosojedinenia. Termochimическое исследование”, która została przyjęta jako praca doktorska. Był to pierwszy na Uniwersytecie Kijowskim przypadek nadania doktoratu z pominięciem magisterium. Do 1918 r. W. Świętosławski wykładał poza uniwersytetem w kilku moskiewskich szkołach: w I Szkole Elektrotechnicznej (od 1912), w Szkole Realnej Komitetu Polskiego i I Szkole Dentystycznej (od 1915), w Szkole Żeńskiej Komitetu Polskiego oraz na kursach dla nauczycieli (od 1917).

W 1918 r., z dorobkiem 40 publikacji naukowych, przeniósł się do Warszawy, gdzie od 1 X powierzono mu kierownictwo zakładu Chemii Fizycznej i Elektrochemii na Politechnice Warszawskiej (PW). Z dniem 1 IV 1919 r. został mianowany profesorem zwyczajnym PW i kierownikiem Katedry Chemii Fizycznej. Chociaż w latach 1920—1929 pełnił obowiązki kierownika Katedry Chemii Fizycznej na Uniwersytecie Warszawskim (UW), to do 1939 r. z PW pozostał związany najściślej. Od czerwca 1919 r. do końca roku akad. 1919/20 i w roku akad. 1924/25 był dziekanem Wydziału Chemicznego, w roku akad. 1928/29 rektorem, a w latach 1929/30—1931/32 prorektorem tej uczelni. Nie ograniczając się do zajęć akademickich, w latach 1926—1939 działał w Komitecie Naukowym przy Wojskowym Instytucie Przeciwigazowym, a ponadto w latach 1927—1939 kierował Działem Węglowym Chemicznego Instytutu Badawczego w Warszawie. W latach 1935—1939 był ministrem wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Internowany wraz z rządem w Rumuni we wrześniu 1939 r., w 1940 r. na zaproszenie amerykańskich chemików wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Wy-

kladał na uniwersytecie w Pittsburghu (1940—1941), na State University of Iowa (1941) oraz prowadził własne badania w Instytucie Badań Przemysłowych Mellona w Pittsburghu (1941—1946).

W listopadzie 1946 r. powrócił do kraju i objął swoje dawne stanowisko kierownika Katedry Chemii Fizycznej na Wydziale Chemicznym PW. Uważając jednak, że na PW mogą go już zastąpić jego uczniowie, od września 1947 r. przeniósł się na UW, gdzie otrzymał kierownictwo Katedry Chemii Fizycznej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Do 1951 r. prowadził jeszcze na PW wykłady z chemii fizycznej stosowanej. Jednocześnie w latach 1948—1960 kierował Zakładem Fizykochemicznym Głównego Instytutu Chemii Przemysłowej w Warszawie (od 1952 r. Inst. Chemii Ogólnej). W latach 1955—1960 był także dyrektorem utworzonego z jego inicjatywy Instytutu Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk, kierując w nim ponadto Zakładem Fizykochemii Podstawowych Surowców Organicznych. Przewodniczącym Rady Naukowej tego instytutu był do 1961 r.

W czasie swej ponad pięćdziesięcioletniej działalności naukowej prof. W. Świętosławski opublikował jako autor lub współautor przeszło 600 prac, tłumaczonych w wielu przypadkach na obce języki. Dotyczyły one różnych dziedzin chemii fizycznej, jak termochemia, kalorymetria, ebuliometria, kriometria, teoria wiązań chemicznych, radiochemia. Zajmował się także fizykochemią węgla kamiennego i smoły węglowej. Największe osiągnięcia przyniosły mu badania obszaru krytycznego cieczy, równowag fazowych, prace z dziedziny azeotropii i euteksji, przy czym był odkrywcą zjawisk poliazeotropii i polieutektyk. Uzyskał szereg patentów krajowych i zagranicznych. Miarą jego autorytetu naukowego były liczne doktoraty honoris causa, nadane mu przez różne uczelnie w kraju i za granicą.

Prof. W. Świętosławski był członkiem wielu towarzystw naukowych: Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1922), Polskiej Akademii Umiejętności (od 1923), której był także w latach 1934—1946 wiceprezesem, Akademii Nauk Technicznych (od 1923), Polskiej Akademii Nauk (od 1952). W latach 1925—1926 był prezesem Polskiego Towarzystwa Chemicznego, a w latach 1928—1932 i 1934—1940 pełnił funkcję wiceprezesa Międzynarodowej Unii Chemii Czystej i Stosowanej. Otrzymał też członkostwo honorowe zagranicznych Towarzystw Chemicznych: Amerykańskiego, Austriackiego, Belgijskiego, Czechosłowackiego, Francuskiego, Rumuńskiego i Włoskiego.

Był odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim (1925) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1928) Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1954), Orderem Sztandaru Pracy I kl. oraz wieloma odznaczeniami zagranicznymi. Zmarł w Warszawie 29 IV 1968 r. i został pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu Powązkowskim.